

NORGES HØYESTERETT

Den 1. november 2006 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2006-01859-A, (sak nr. 2006/1145), straffesak, anke,

A (advokat Christian Wiig – til prøve)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Per Morten Schjetne)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Coward**: Spørsmålet for Høyesterett er om lagrettens ordfører, som er styreleder i Senter mot Incest Sør-Trøndelag, var inhabil til å delta i en straffesak om seksuelle overgrep mot et stebarn.
- (2) Straffesaken gjaldt en tiltale mot A for ved flere anledninger å ha hatt utuktig omgang likestilt med samleie med en stedatter som da var i alderen 8 til 11 år. Ved Trondheim tingretts dom 21. november 2005 ble han dømt til fengsel i to år og til å betale 200 000 kroner i oppreisningserstatning til stedatteren.
- (3) A anket til lagmannsretten over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Lagretten ble stilt to hovedspørsmål og ett tilleggsspørsmål, og svarte ja på alle. Lagmannsrettens flertall la lagrettens kjennelse til grunn, mens én lagdommer mente at det ikke var ført tilstrekkelige bevis for den tiltaltes skyld.
- (4) Etter at lagretten hadde avsagt sin kjennelse, og det hadde vært forhandlinger om reaksjonsspørsmålene, trakk lagmannsretten, som da bestod av de tre fagdommerne, lagrettens ordfører og tre uttrukne lagrettemedlemmer, seg tilbake for domskonferanse om straffespørsmålet. Under konferansen kom det tilfeldig frem at lagrettens ordfører er styreleder for Senter mot Incest Sør-Trøndelag. Forsvareren, bistandsadvokaten og aktor ble varslet om dette. Forsvareren reiste inhabilitetsinnsigelse, jf. domstolloven § 108 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 6 nr. 1, mens bistandsadvokaten og aktor mente at det ikke forlån inhabilitet. Det ble så berammet rettsmøte til behandling av inhabilitetsinnsigelsen. Lagmannsrettens flertall – én lagdommer og de tre

lagrettemedlemmene – kom i kjennelse 4. april 2006 til at lagrettens ordfører ikke var inhabil, mens mindretallet – to lagdommere – mente at det forelå inhabilitet.

- (5) Lagmannsretten fastsatte etter dette ved dom samme dag straffen til fengsel i to år og tre måneder og erstatningen til 175 000 kroner.
- (6) A har anket til Høyesterett over saksbehandlingen i lagmannsretten og anført som feil at lagrettens ordfører var inhabil. I skranken for Høyesterett har forsvareren også anført at det var uriktig at de tre lagrettemedlemmene deltok i inhabilitetsavgjørelsen.
- (7) *Jeg er kommet til at anken må føre frem.*
- (8) Som det har fremgått, er spørsmålet om vervet som styreleder i Senter mot Incest Sør-Trøndelag gjorde lagrettens ordfører inhabil i en sak om seksuelle overgrep mot et stebarn. Den aktuelle lovbestemmelsen er domstoloven § 108, der det heter:

”Dommer eller lagrettemedlem kan heller ikke nogen være, når andre særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet. Navnlig gjelder dette, når en part av den grunn krever, at han skal vike sete.”

- (9) Bestemmelsen må sees i sammenheng med kravet om rettferdig rettergang i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 6 nr. 1. Jeg kan imidlertid ikke se at praksis etter konvensjonen bringer noe nytt for vår sak i forhold til det som følger av vanlige nasjonale rettskilder, der særlig høyesterettspraksis er av interesse. Jeg kan heller ikke se at det er noe saksforhold – verken fra Høyesterett eller Den europeiske menneskerettighetsdomstolen – som i særlig grad er parallelt med vårt. Ellers nevner jeg at det kan se ut som kravene til habilitet er noe skjerpet i løpet av de siste tiårene.
- (10) Vurderingstemaet etter § 208* er altså om det foreligger ”særegne omstendigheter ... som er skikket til å svekke tilliten til” dommerens uhildethet. Det har vært enighet i saken om at det ikke er grunnlag for at lagrettens ordfører faktisk har latt seg påvirke i straffesaken av vervet som styreleder ved Senter for Incest Sør-Trøndelag, og også jeg legger det til grunn. Etter rettspraksis er imidlertid det avgjørende ikke om nettopp den dommeren det gjelder, vil la seg påvirke, men om omstendighetene generelt – objektivt sett – er egnet til å svekke tilliten til at saken blir behandlet av en objektiv dommer, se blant annet Rt. 1995 side 861. Ofte formuleres dette som et spørsmål om hvordan ”folk flest” vil reagere, forutsatt at de har et riktig kjennskap til forholdene. Jeg peker ellers på at vår sak er en alvorlig straffesak, der kravet til tillit fra både allmennheten og den tiltalte må settes høyt.
- (11) Det konkrete spørsmålet som skal vurderes, er etter dette om lagretteordførers forhold objektivt sett fremtrer som egnet til å svekke tilliten til lagmannsrettens avgjørelse.
- (12) Når det først gjelder hva Senter mot Incest Sør-Trøndelag står for, er dette en privat stiftelse som finansieres av kommunale og statlige midler. Om formål og virkefelt heter det i vedtektene:

”Senter mot Incest Sør-Trøndelag

- har som formål å gi hjelp til selvhjelp for incestutsatte og deres familier
- er et tilbud for incestutsatte kvinner og menn
- skal bekjempe seksuelle overgrep ved å synliggjøre og motarbeide forhold i samfunnet som legitimerer, underbygger og opprettholder overgrepene
- skal arbeide for å spre kunnskaper om incest og incestutsattes situasjon”

*Rettes til § 108 jf. str.prl. § 44, jf. § 46

Oslo, 8.11.2006

Karenanne Gussgard (sign.)

- (13) Jeg nevner for ordens skyld at det fremgår av årsmeldingen for senteret for 2005 at ordet "incest" tas i en videre betydning enn den strengt juridiske, slik at også en seksuelt misbrukt stedatter vil sees som et incestoffer i relasjon til senteret. Den hjelpen som senteret skal gi til incestutsatte, omfatter også kontakt med advokat; blant tilbud som er nevnt i årsmeldingen er "Advokatens time". For den fornærmede i vår sak hadde det ifølge journalutskrift fra St. Olavs Hospital vært kontakt med "advokat på Senter mot Incest" i september 2004. Journalnotater fra dette sykehuset viser også at det var kontakt med senteret i september-oktober 2005 om mulig annen bistand til den fornærmede.
- (14) Flertallet i lagmannsretten skriver i sin inhabilitetskjennelse at senteret har "et allmennyttig formål som er alminnelig akseptert av brede lag i befolkningen". Jeg er enig i det, men mener samtidig at en av dommerne i mindretallet peker på et viktig poeng når han uttaler "... at det for folk flest må oppfattes å være til de grader sammenfall mellom senterets formål og fornærmedes situasjon i denne saken, noe som for så vidt er blitt anskueliggjort ved at hun hadde sin første advokatkontakt gjennom senteret".
- (15) Når det så gjelder betydningen av lagretteordførers verv som styreleder for senteret, har lagmannsretten i rettsboken gitt et resymé av hans forklaring. Han gir her inntrykk av en nokså begrenset kontakt og identifisering med senteret; det heter blant annet:
- "Han oppfatter seg ikke som inhabil, han har ikke kjennskap til brukere eller saker. Han har ledet to styremøter, 14. november 2005 og 6. mars 2006, de dreide seg i det vesentlige om den økonomiske situasjonen. Han har ingen spesielle preferanser for saksområdet, og styrevervet har ikke påvirket hans vurderinger i saken. Vedtektene viser spesielt til incestutsatte. Han ble oppnevnt som styreleder fordi kommunen hadde ledervervet denne perioden. Det er en administrativ oppnevning, han ble spurt direkte av kommunaldirektør Tor Åm. Kommunens styreplass er vedtektsfestet. Senteret finansieres til 95 % med offentlige midler, 20 % fra kommunene, 80 % fra staten.**
- ... Han ble oppnevnt som varamedlem til styret 30. april 2004, og deltok i et styremøte 25. august 2004 som vara for styreleder. På siste styremøte ble økonomiske saker, brukerundersøkelse, regnskap, budsjett og årsberetning behandlet. Han har vært kjent med formål og virkefelt siden oppnevningen. Han har ikke gjort seg tanker om oppleggene Skammens vesen og Rettsapparatets rolle. Han har ikke vært inne på Internett og sett senterets websider, men er selvfølgelig kjent med målsettingen som kommer frem der. Han får ingen info. om enkeltsaker og oppebærer 900 kroner pr styremøte."**
- (16) Jeg kan ikke se at styrelederens egen opplevelse av sin rolle kan være avgjørende ved vurderingen av hans habilitet i straffesaken. Også her kan jeg vise til den ene av de dissenterende dommerne i lagmannsretten, når han uttaler at
- "... styreleder for senteret [må] nødvendigvis ha et vesentlig ansvar for en eller annen form for virksomhetsplan, som innebærer at han må engasjere seg utover det rent forretningsmessige i gjennomføringen av senterets målrettede arbeid, i samme grad som han har forklart at styret i siste møte behandlet årsberetningen. Slik antas det også at folk flest vil oppfatte hans rolle, enten det er et tilfeldig verv eller ikke."**
- (17) For allmennheten må det etter mitt syn være naturlig i atskillig grad å identifisere styrelederen med senterets virksomhet. Og når senteret langt på vei kan oppfattes som å representere slike interesser som den fornærmede i saken har, mener jeg at det foreligger slike "særegne omstendigheter" som innebærer at styrelederen må anses som inhabil til å behandle den konkrete straffesaken.

- (18) På dette grunnlaget er jeg kommet til at domstolen ”ikke var lovlig besatt”, slik at lagmannsrettens dom med hovedforhandling må oppheves, se straffeprosessloven § 343 andre ledd nr. 3.
- (19) Det er etter dette ikke nødvendig å ta stilling til forsvarerens anførsel om at de tre lagrettemedlemmene ikke skulle deltatt i lagmannsrettens avgjørelse av inhabilitetsspørsmålet. Jeg bemerker likevel at aktor på dette punktet har sagt seg enig med forsvareren, og at også jeg er enig. Jeg viser kort til straffeprosessloven § 376 e om hvilke avgjørelser de uttrukne lagrettemedlemmene skal delta i, og til Ot.prp. nr. 78 for 1992-1993 side 47, der det blant annet heter at ”[r]etten, det vil si de tre fagdommerne, avgjør eventuelle prosessuelle spørsmål ...”.
- (20) Jeg stemmer etter dette for denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves.

- (21) Dommer **Oftedal Broch:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (22) Dommer **Endresen:** Likeså.
- (23) Dommer **Tønder:** Likeså.
- (24) Dommer **Gussgard:** Likeså.
- (25) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves.

Riktig utskrift bekreftes: